

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

**Redegørelse
om
Individuelle Overdragelige Kvoteandele (IOK)
i dansk sildefiskeri
(Nordsøen, Skagerrak og Kattegat samt atlantiskandisk sild)**

FORORD.....	1
-------------	---

SAMMENFATNING.....	2
--------------------	---

KAPITEL I

REGELSÆTTET OM IOK, HERUNDER BESKRIVELSE AF SENERE JUSTERINGER, SAMT BESKRIVELSE AF ANDRE PROBLEMSTILLINGER RELATERET TIL IOK I SILDEFISKERIET	4
--	---

1. INDLEDNING	4
---------------------	---

2. ET TILBAGEBLIK.....	4
------------------------	---

3. REGELGRUNDLAG	5
------------------------	---

4. FORDELING AF DEN DANSKE SILDEKVOTE TIL FORSKELLIGE FORMÅL	6
--	---

5. INDIVIDUELLE OVERDRAGELIGE KVOTEANDELE	6
---	---

6. GENERATIONSSKIFTEPULJEN	7
----------------------------------	---

7. VILKÅR FOR FISKERI MED OG OVERDRAGELSE AF IOK.....	7
---	---

7.1. VILKÅR FOR FISKERI MED IOK	7
---------------------------------------	---

7.2. VILKÅR FOR OVERDRAGELSE AF KVOTEANDELE OG ÅRSMÆNGDER	8
---	---

7.3. VILKÅR FOR GENANVENDELSE AF KAPACITET FRA ET UDGÅET SILDEFARTØJ	10
--	----

8. KONSEKVENSER FOR FARTØJETS FISKERI AF SILD EFTER OVERTRÆDELSE AF FISKERIREGLERNE	10
--	----

9. STRUKTURUDVIKLINGEN INDEN FOR DET PELAGISKE FLÅDESEGMENT	11
--	----

10. PANT I IOK	12
----------------------	----

11. DEN SENESTE UDVIKLING INDEN FOR FISKERIET	12
---	----

KAPITEL II

FLÅDESTRUKTUR OG ØKONOMI	14
--------------------------------	----

1. EVALUERINGSGRUNDLAG	14
------------------------------	----

2. FLÅDESTRUKTUR OG FORDELING AF KVOTEANDELE	15
--	----

3. FISKERIAKTIVITETEN FOR FARTØJER BERØRT AF IOK-ORDNINGEN....	20
3.1. FARTØJER MED IOK PÅ SILD	21
3.2. FARTØJER, SOM TILTRÆDER IOK-ORDNINGEN	23
3.3. FARTØJER, SOM FORLADER IOK-ORDNINGEN	23
3.4. SILDEFISKERIETS RAMMER OG BEVÆGGRUNDE FOR FISKERADFÆRD	26
4. TILDELING FRA GENERATIONSSKIFTE- OG RESERVEPULJEN	27
5. MARKED, HANDEL, PRISER MM.	27
6. DEN ØKONOMISKE SITUATION FOR IOK-FARTØJER.....	30
7. KONKLUSION	35

Forord

Siden indførelsen af individuelle overdragelige kvoteandele (IOK) i sildefiskeriet pr. 1. januar 2003 er der hvert år i juni – første gang i 2003 – afgivet en redegørelse til Folketingets Fødevareudvalg om IOK-ordningen, inklusive en vurdering af dens betydning for den pelagiske flåde.

Sidste års redegørelse (Juni 2005) omhandlede fiskeriet i de to første år med IOK-ordningen (2003 og 2004) og inkluderede den effekt på bl.a. strukturtilpasningen af fiskerflåden, som de nye ordninger med individuelle kvoteandele (IK) for makrel og dele af industrifiskeriet havde haft indtil da.

Dette års redegørelse (Juni 2006) er for det første en opdatering af sidste års rapport med inddragelse af fangståret 2005, og for det andet er redegørelsen udvidet med en analyse af økonomien i IOK-fiskeriet.

Redegørelsen består af to dele:

Kapitel I: Regelsættet om IOK, herunder beskrivelse af senere justeringer, samt beskrivelse af andre problemstillinger relateret til IOK i sildefiskeriet (udarbejdet af Fiskeridirektoratet).

I kapitlet er selve ordningen overordnet beskrevet. Kapitlet er kortere end tidligere, og for de mere grundlæggende elementer i ordningen, herunder definition af fagudtryk (f.eks. kvoteandele og årsmængder), henvises til tidligere års redegørelser.

Der er ligeledes redegjort for den udvikling, der - baseret på de indhøstede erfaringer - har været i reglerne siden indførelsen af IOK i sildefiskeriet pr. 1. januar 2003.

Kapitel II: Flådestruktur og økonomi.

I dette kapitel evalueres IOK-ordningen baseret på en analyse af fordelingen af fiskerirettighederne i sildefiskeriet og fiskeriaktiviteten for de involverede fartøjer. For første gang medtages et afsnit om fartøjernes økonomi i lyset af den handel med kvoter og fartøjer, som den strukturtilpasning af flåden, der var et af formålene med indførelsen af IOK i sildefiskeriet, har medført.

Sammenfatning

De ca. 3½ år, der er gået siden indførelsen af individuelle overdragelige kvoteandele (IOK) i dansk sildefiskeri pr. 1. januar 2003, har vist, at muligheden for at overføre tildelte fiskerirettigheder (kvoteandele og årsmængder) har medført en betydelig strukturel tilpasning af den pelagiske fiskerflåde.

Således er sildekvoterne blevet samlet på færre fartøjer (fra 95 fartøjer pr. 1. januar 2003 til 40 fartøjer pr. 1. januar 2006). Desuden er nogle fartøjer blevet udskiftet med nyere og mere moderne fartøjer, hvilket har reduceret gennemsnitsalderen for fartøjer med sildekvoter.

Tendensen har været, at "første bølge", der kom i 2003, førte til, at især ejere af mindre fartøjer solgte sildekvoter til ejere af andre og typisk større fartøjer.

En opgradering af flåden i form af nyere fartøjer forudsætter et tilstrækkeligt fiskerigrundlag og tilstrækkelig disponibel fartøjskapacitet. "Anden bølge" kom derfor først i 2004 og delvis i 2005 efter en tilpasning af reglerne for de fiskerier, der udøves af de pelagiske fartøjer sammen med sildefiskeri, nemlig indførelse af individuelle kvoteandele (IK) i makrel- og industrifiskeri.

Et pelagisk fartøjs hidtidige fiskerigrundlag, dvs. sild, makrel og visse industriarter, overføres og samles eventuelt på en fartøjsejers nye fartøj efter en fartøjsudskiftning.

Fartøjsejere, der har valgt at overføre fiskerirettigheder til fiskeri med andre fartøjer, har kunnet forlade silde- og eventuelt makrelfiskeriet og er typisk overgået til kun at drive industrifiskeri. Enkelte fartøjer har solgt deres (mindre) sildekvote og har kunnet fortsætte med at drive andet konsumfiskeri.

Nogle af de fartøjer, der er blevet "tilovers" ved fartøjsudskiftningerne og kvotesammenlægningerne, er blevet købt af fiskere, der ønsker at udskifte deres – endnu ældre – fartøjer.

Reguleringsordningen med individuelle kvoteandele (IK) i makrelfiskeriet og den midlertidige étårige ordning for visse industriarter i Nordsøen (ligeledes IK), der blev indført i anden halvdel af 2004, har medført en større strukturel tilpasning af den pelagiske flåde i løbet af 2005. Tilpasningen forstærkes af, at makrel i henhold til den politiske aftale af 3. november 2005 er overgået til regulering med IOK pr. 1. januar 2006, og at brisling ligeledes overgår til IOK pr. 1. januar 2007.

Analysen af markedet for sildekvoter viser, at der ikke eksisterer et entydigt marked, kun for sildekvoter, med tilhørende prisdannelse. Sildekvoterne er en del af en samlet virksomhed, der omfatter fiskerirettigheder, kapacitet, fartøj, redskaber og havdage.

Den indførte pligt til at oplyse priser ved overdragelse af kvoter fra 1. januar 2006 vil imidlertid medvirke til at forbedre analysemulighederne vedrørende prisdannelsen på IOK'er.

Samlet set har IOK-ordningen medført en strukturel tilpasning i sildefiskeriet og til dels også i makrel- og industrifiskeriet. Store investeringer både i fartøjer, materiel og fiskerirettigheder fandt sted i ordningens to første år, 2003 og 2004. Det er især de store fartøjer, som har investeret store summer. For notfartøjer er det gennemsnitlige bruttooverskud steget i 2004 sammenlignet med tidligere. Andre trawlere >40m har lavere bruttooverskud. For begge fartøjsgrupper gælder det, at investeringer har medført stigninger i værdien af aktiverne. Investeringsniveauet fra 2000-2002 til 2003-2004 stiger med 5 til 7 gange, og de samlede aktiver stiger fra 2000-2002 til ultimo 2004 med op til 100 %. Derfor er afkastet på den investerede kapital (rentabiliteten) faldet i 2003 og 2004 sammenlignet med niveauet i 2000-2002. Dette er forventeligt, idet investeringerne naturligvis har længere tidshorisont end 1-2 år. Endelig ser det ud til, at for de fartøjer, som står for den dominerende part af sildefiskeriet, er den gennemsnitlige grad af fremmedfinansiering steget. For nogle selskaber overgår gælden endda værdien af aktiverne, således at de opererer med negativ egenkapital.

Kapitel I

Regelsættet om IOK, herunder beskrivelse af senere justeringer, samt beskrivelse af andre problemstillinger relateret til IOK i sildefiskeriet

1. Indledning

Fra og med 1. januar 2003 drives dansk sildefiskeri, ekskl. i Østersøen, med individuelle overdragelige kvoteandele (IOK).

Der er dog fortsat mulighed for – uden for ordningen – at drive ”bagatelfiskeri”, dvs. at lande op til 400 kg sild fra én fangstrejse pr. døgn og at drive sildefiskeri med fartøjer, der hele året kun anvender bundgarn og andre pæleredskaber.

Fiskeridirektoratet behandlede et antal konkrete ansøgninger forud for tildelingen af individuelle fiskerirettigheder pr. 1. januar 2003.

Oprindeligt gjaldt ordningen i 5 år, dvs. fra 2003 til og med 2007. Med den politiske aftale af 3. november 2005 er ordningen blevet forlænget, således at de tildelte kvoteandele kan opsiges med 8 års varsel.

For at skabe åbenhed omkring tildelingen og omsætningen af sildekvoter føres et offentligt tilgængeligt register over kvoteandelene på Fiskeridirektoratets hjemmeside (www.fld.dk). Oplysninger om priser for solgte sildekvoter har ligeledes kunnet ses på hjemmesiden siden 1. januar 2006.

2. Et tilbageblik

Med Folketingets Vedtagelse V 117 af 16. maj 2001 ønskede man at indføre en midlertidig prøveordning med IOK i sildefiskeriet.

Formålet var at få etableret en forvaltningsordning, der gav mulighed for en længerevarende økonomisk planlægning og for en strukturtilpasning, der reducerede antallet af fiskefartøjer og samtidig gav mulighed for en fornyelse af flåden.

Forventningen til ordningen var, at muligheden for at overdrage fiskerirettigheder ville medføre en strukturtilpasning af den pelagiske flåde, fordi nogle fartøjsejere forventedes at ville specialisere sig i pelagisk fiskeri, dvs. fiskeri efter sild og makrel samt eventuelt industriarter.

Fartøjsejerne ville få et bedre grundlag for at investere i fiskeriet og herunder foretage udskiftning og nybygning af fartøjer. Det forventedes samtidig, at denne indsats ville skabe grundlag for, at en større andel af den danske sildekvote ville kunne anvendes til konsumformål.

3. Regelgrundlag

Reglerne for IOK i sildefiskeriet fremgår af den årlige Reguleringsbekendtgørelse.

Reglerne for 2005 fremgår af bekendtgørelse nr. 1187 af 7. december 2004 om regulering af fiskeriet i 2004 og visse vilkår for fiskeriet i følgende år, der trådte i kraft 1. januar 2005.

Med bekendtgørelsen blev reglerne kun ændret i begrænset omfang i forhold til året før. De enkelte punkter er kort nævnt senere i redegørelsen.

Bekendtgørelsen blev ændret i foråret 2005. Ved bekendtgørelse nr. 222 af 31. marts 2005 blev der bl.a. indført større fleksibilitet ved tildelingen af årsmængder fra generationsskiftepuljen, og "brislingelofterne" blev konverteret til mængder, der svarede til individuelle kvoteandele (IK). Justeringen af "brislingelofterne" var relevant i forbindelse med tilpasningen af reglerne for industriordningen (IK i visse industrifiskerier i Nordsøen).

Med Reguleringsbekendtgørelsen for 2006 er der pr. 1. januar 2006 desuden indført krav om, at fartøjsejere ved salg af IOK-kvoter skal indberette oplysninger om salgsprisen.

Den analyse af markedet for sildekvoter, som Fødevareøkonomisk Institut foretog sidste år (se redegørelsen fra juni 2005), har vist, at der ikke eksisterer et reelt marked og prisdannelse kun for sildekvoter. Dette skyldes, at sildekvoterne kun er en del af den samlede virksomhed, der handles, når et fartøj med forskellige fiskerirettigheder, kapacitet, redskaber og havdage, skifter ejer. Priserne på Fiskeridirektoratets hjemmeside skal derfor tages med et vist forbehold.

Der er ligeledes pr. 1. januar 2006 indført et loft over, hvor store andele af de danske silde- og makrelkvoter der højst må være tilknyttet et fartøj (kvotekonzentration).

4. Fordeling af den danske sildekvote til forskellige formål

Danmark tildeles i henhold til EU-forordninger hvert år kvoter for fiskeri af forskellige arter i forskellige farvandsområder. Af den samlede danske kvote af sild for Skagerrak/Kattegat er der national afsat ca. 75 % til Skagerrak og ca. 25 % til Kattegat.

Før beregningen af de individuelle overdragelige kvoteandele i 2003 blev der fradraget andele af de danske kvoter til henholdsvis "bagatelfiskeri" og til en generationsskiftepulje og reservepulje.

Den resterende kvote blev derefter tildelt berettigede fartøjer i form af individuelle overdragelige kvoteandele (IOK).

5. Individuelle overdragelige kvoteandele

Rettighederne blev tildelt på baggrund af det enkelte fartøjs historiske sildefiskeri i referenceperioden 2000-2002.

Kvoteandelene er tildelt og må kun anvendes af fartøjer, der er registreret i Fiskeridirektoratets Fartøjsregister, og som ejes af personer eller selskaber, der er berettiget til at drive erhvervsmæssigt fiskeri.

Desuden må et fartøjs ejer ikke være ejer eller medejer af mere end i alt 4 fiskefartøjer med IOK-sild. Disse fartøjer må højst repræsentere 5.000 GT (fartøjskapacitet). Fra 1. januar 2006 er der desuden et loft over, hvor store andele af de danske silde- og makrelkvoter der højst må være tilknyttet et fartøj (kvotekonzentration).

På grund af ønsket om konsumanvendelse af en større andel af den danske sildekvote blev der ved tildelingen af IOK taget hensyn til, i hvor stor grad det enkelte fartøj havde udnyttet og afsat sine sildelaster til konsumanvendelse.

Fiskeridirektoratet påser fortsat, at den årlige sildekvote i størst muligt omfang – dog under hensyn til særlige forhold f.eks. ved markedet for sild – bliver afsat til konsumanvendelse. Kravet om, at mindst 90 % af de landede sild skal afsættes til konsumanvendelse, gælder også fiskere, der har fået tildelt årsmængder af sild fra generationsskiftepuljen.

I 2005 er 95,65 % af de samlede sildelandinger blevet afsat til konsumanvendelse.

Der har hidtil ikke været behov for indgreb i form af reducerede årsmængder til fartøjer, der ikke har afsat mindst 90 % af deres landede sild til konsumanvendelse.

6. Generationsskiftepuljen

Af den mængde, der er afsat til den samlede generationsskifte- og reservepulje, afsættes hvert år indtil 3,75 % af den danske kvote til generationsskiftepuljen.

Formålet med puljen er at give yngre fiskere mulighed for at etablere sig som medejere af fartøjer og dermed komme ind i sildefiskeriet, uden at det er nødvendigt at have startkapital også til at købe sildekvote for.

Der tildeles hvert år efter ansøgning årsmængder på højst 200 tons i alt til etablering med et fartøj. Årsmængderne tildeles for ét år ad gangen.

Med ændringen af reglerne i foråret 2005 blev reglerne gjort mere fleksible, så der kan tildeles årsmængder fra puljen i mere end 3 år, hvis der er mængder til rådighed i puljen. Samtidig kan ansøgerne hvert år vælge, i hvilke farvande (ét eller flere) mængden (på højst 200 tons i alt) ønskes tildelt. Ansøgningerne imødekommes i det omfang, der er mængde til rådighed i puljen.

Det har hidtil været muligt at tildele sild fra puljen til alle ansøgere, der opfylder etableringskravene. Fiskere, der har fået sild fra puljen i et foregående år, har ligeledes fået tildelt sild i året efter, idet kravet til selv at deltage aktivt i sildefiskeriet ligeledes har været opfyldt.

7. Vilkår for fiskeri med og overdragelse af IOK

7.1. Vilkår for fiskeri med IOK

Ejere af fartøjer med IOK-sild kan vælge enten at fiske silden eller at overdrage fiskerirettigheden helt eller delvist til andre fartøjsejere.

Ved indførelse af ordningen blev der lagt vægt på, at fartøjer, der fik tildelt IOK-sildekvotes, skulle pålægges fiskeribegrænsninger, således at det fiskeri, der blev drevet med det enkelte fartøj efter visse andre attraktive arter, ikke måtte udvides forholds-mæssigt.

Begrænsningerne består i, at fartøjet højst må fiske og lande den andel af den danske kvote for en række arter, som fartøjet har fisket i ét af årene 2000-2002. Fiskeridirekto-

ratet har samtidig med beregningen af de oprindelige IOK-sildekvoter beregnet de højst tilladte fangstmængder af disse øvrige arter for de enkelte fartøjer ("fangstlofter"). Hvis fartøjet ikke har landet f.eks. torsk i referenceperioden, må fartøjet ikke påbegynde dette fiskeri ("fangstloftet" er "nul").

Begrænsningerne har været lagt på fiskeri af arter, hvor der vurderedes at være et særligt reguleringsbehov. Listen over regulerede arter revurderes i forbindelse med den årlige Reguleringsbekendtgørelse, men har dog ikke været ændret¹.

Fra 2005 må sildefartøjerne desuden kun fiske skolæst til konsumanvendelse eller som bifangst i industrifiskeriet.

Kvoteandele og fangstlofter kan ses på Fiskeridirektoratets hjemmeside (www.f.dk).

Der er desuden en regel, hvorefter der kan meddeles ændrede vilkår for fangstbegrænsningerne. Denne bemyndigelse har endnu ikke været udnyttet.

I forbindelse med justering af reglerne for IK i industrifiskeriet i foråret 2005 er "brislingeloftet" i Nordsøen for alle fartøjer med denne fiskeribegrænsning, dvs. også IOK-fartøjerne, normeret til 1.000 promille, dvs. forholdsmæssigt reduceret. Derved afspejles den mere reelle andel af brislingefiskeriet, som det enkelte fartøj har mulighed for at fiske.

7.2. Vilkår for overdragelse af kvoteandele og årsmængder

Et fartøjs ejerkreds kan overdrage fartøjets kvoteandel helt eller delvist til ejere af andre fartøjer, der opfylder kravet til ejerforhold. Overdragelse vedrører som udgangspunkt selve kvoteandelen, dvs. overdragelsen har også virkning for efterfølgende fangstår.

Det er dog også muligt – inden for det enkelte fangstår – at overdrage op til 20 % af den samlede årsmængde af sild, som er tilknyttet fartøjet på overdragelsestidspunktet.

Det er på denne måde muligt at udligne kvoter mellem sildefartøjerne, hvis et fartøj på sin sidste fangstrejse fisker mere end sin restkvote, eller hvis flere fartøjers restkvoter fiskes samlet på en enkelt fangstrejse med ét fartøj.

¹ Torsk, tunge, hummer, hvilling og kuller i alle farvande samt sild og brisling i Østersøen, og brisling i Nordsøen.

Reglen blev justeret i foråret 2005, så de 20 % beregnes af hele fartøjets sildekvote, dvs. inklusive eventuelt tilkøbte kvoter, men eksklusive mængder fra generationsskiftepuljen.

Fra 17. juni 2006 kan op til de ovennævnte 20 % af årsmængderne desuden anvendes til individuelt kvotebytte med EF-fartøjer. Bytte af sildemængder skal modsvares af silde- eller makrelkvoter. Ordningen er en étårig forsøgsordning og gælder kun IOK-sild og IOK-makrel.

Overdragelse af tildelte kvoteandele medfører som udgangspunkt begrænsninger i fartøjets fremtidige fiskeri på andre fiskearter, idet det ikke skal være muligt at sælge sildekvoten og efterfølgende udvide fartøjets hidtidige fiskeri på andre attraktive fiskearter.

Fiskeribegrænsningerne efter overdragelse af en sildekvote gælder kun for de kvoteandele, som et fartøj, har fået tildelt "gratis" ved ordningens start, og ikke for kvoteandel, der måtte være erhvervet (dvs. tilkøbt) efterfølgende.

Begrænsningerne i det afgivende fartøjs fremtidige fiskeri er fastlagt, så de bliver gradvist skærpede i forhold til den mængde, der overdrages.

Fartøjer, der har fået tildelt ubetydelige mængder (nærmere angivet i bekendtgørelsen), kan overdrage disse samlet uden konsekvenser for det fremtidige fiskeri. Denne mulighed har ikke været udnyttet.

Fartøjer, hvorfra der overdrages sildekvoter svarende til op til 200 tons i alt, er omfattet af de samme begrænsninger, som gælder for fartøjer med IOK-sild.

Fartøjer, hvorfra der overdrages sildekvoter svarende til 200 tons eller derover, må desuden kun deltage i de fiskeriet, det har deltaget i i referenceperioden.

Et fartøj pålægges særlige restriktioner – udover de ovennævnte - hvis der fra fartøjet overdrages sildekvoter svarende til 500 tons eller derover (eller 50 % eller derover af meget store sildekvoter).

Oprindeligt skulle fartøjet udtages af den danske flåde og kapaciteten "bindes" for at begrænse fiskeritrykket.

Reglen blev dog ændret fra 2004, så fartøjet ikke skulle udgå af flåden, men det måtte efter at have frasolgt sildekvoten kun anvendes til fiskeri af sild, makrel og industriarter (inklusive øvrige arter inden for de fastsatte "fangstlofter"), dvs. inden for det pela-

giske flådesegment. Kapaciteten kunne dermed ikke anvendes til at presse fiskeritrykket i det demersale flådesegment (de øvrige konsumfartøjer).

Med justeringen af bekendtgørelsen i foråret 2005 blev det tilladt fartøjer, fra hvilke der var overdraget kvote fra 200 tons eller derover, efterfølgende at deltage i industrifiskeri efter de gældende regler og inden for eventuelle fangstlofter. Der blev hermed givet mulighed for, at det enkelte fartøj efter salg af sildekvote kunne påbegynde fiskeri efter industriarter, for hvilke der ikke var fastsat "fangstlofter".

7.3. Vilkår for genanvendelse af kapacitet fra et udgået sildefartøj

Oprindeligt skulle fiskeribegrænsningerne følge det fysiske fartøj, som det identificeres ved EU-identifikationsnummeret.

For ikke at hindre den igangsatte strukturtilpasning unødigt blev reglen ændret fra 1. oktober 2004, hvorefter fiskeribegrænsningerne fra et fartøj, der udgår af flåden, overføres til det fartøj, der indføres i flåden med kapacitet fra det udgåede fartøj.

Der er mulighed for at pålægge begrænsningerne på flere fartøjer, der indsættes med det udgåede fartøjs kapacitet, hvis begrænsningerne f.eks. søges "parkeret" på et meget lille fartøj, hvor begrænsningerne ingen effekt har. Der har ikke været behov herfor.

8. Konsekvenser for fartøjets fiskeri af sild efter overtrædelse af fiskerireglerne

Indførelse af overdragelige kvoteandele har ikke ændret på det faktum, at vilkårene for fiskeriet skal overholdes, og at der kan straffes for kvoteoverskridelser og andre overtrædelser af regler.

Desuden gælder også i dette fiskeri bestemmelsen i fiskeriloven om, at inddragelse af fiskeritilladelser kan ske, hvis indehaveren af tilladelsen har gjort sig skyldig i grov eller gentagen overtrædelse af de vilkår, der er fastsat i tilladelsen.

Dette instrument er i en årrække anvendt i bl.a. industrifiskeriet i de tilfælde, hvor et fartøj i forbindelse med kontrol har for stor (ulovlig) bifangst af f.eks. sild i en industri-last. Ved særligt store andele af bifangster af sild inddrages også fartøjets eventuelle tilladelse til at drive konsumsildefiskeri i samme periode. Indførelsen af overdragelige kvoteandele i sildefiskeriet ændrer ikke på den eksisterende mulighed for at inddrage tilladelser til fiskeri i en periode.

Fiskeridirektoratet kan reducere fartøjets årsmængde i det pågældende år med den mængde sild, der svarer til 1/24 af fartøjets kvoteandel pr. 15 påbegyndte dage, hvor fiskeritilladelsen er inddraget. Dette svarer til den hidtidige praksis. Fartøjets ret til selve kvoteandelen i kommende år berøres ikke.

Inddragne mængder tilgår reservepuljen og uddeles sidst i fangståret til IOK-fartøjerne med henblik på, at kvoten kan opfiskes.

9. Strukturudviklingen inden for det pelagiske flådesegment

Den strukturtilpasning af den pelagiske flåde, som var målgruppen for Folketingets Vedtagelse V 117, blev igangsat med indførelsen af IOK i sildefiskeriet. IOK-ordningen har muliggjort, at sildekvoter overføres og samles på færre fartøjer.

De berørte fartøjsejere har søgt at benytte den mulighed for længere planlægningshorisont, som IOK giver dem til at forny produktionsapparatet, dvs. foretage fartøjsudskiftninger. Dette er hidtil primært sket ved, at nogle fartøjsejere investerer i bedre brugte fartøjer (danske eller udenlandske), hvorefter deres gamle fartøj sælges til andre fiskere med dårligere fartøjer.

Erhvervet påpegede, at en forudsætning for, at fartøjsudskiftning var økonomisk gennemførlig var, at de hidtidige fiskerimuligheder, som et fartøj havde, kunne opretholdes også efter fartøjsudskiftningen.

Dette kunne ikke ske med de daværende regler for de øvrige fiskerier, der blev drevet af de pelagiske fartøjer. Der var derfor behov for at tilpasse disse regler, så hidtidige fiskerimuligheder fra ejerens "gamle" fartøj, dvs. IOK-sild, makrel og visse industriarter, kunne fiskes med det nye fartøj.

Som nævnt ovenfor blev der derfor i anden halvdel af 2004 indført en ordning med IK i makrelfiskeriet og en midlertidig (étårig) prøveordning med IK i dele af industrifiskeriet (5 arter i Nordsøen). Begge ordninger fortsatte i 2005 – industriordningen dog kun for brisling og tobis i Nordsøen.

I modsætning til IOK-sild må makrel fiskes i puljer med op til 10 fartøjer, der har IK-makrel. IK-industriarterne kan ligeledes fiskes i puljer.

10. Pant i IOK

Der er ikke hjemmel i fiskeriloven til at indføre regler om f.eks. pantsætning af overdragelige fiskerirettigheder, herunder IOK. Der har derfor hidtil været uklarheder omkring panthavers retsstilling.

Spørgsmålet er blevet afklaret i foråret 2006 med en ændring af Sølovens § 47 (Økonomi- og Erhvervsministeriets ressort).

Med lovændringen vil pant i et fiskefartøj, der er registreret i Søfartsstyrelsens Skibsregister, fremover automatisk komme til at omfatte fiskerirettigheder, som er tilknyttet det pågældende fartøj. Ændringen vil kun få virkning for pantebreve, der er underskrevet og registreret, efter at søloven er ændret. Fiskerirettigheder, der er omfattet af lovens bestemmelser, vil herefter kun kunne overdrages med registrerede panthavers samtykke. Undtaget herfra er overdragelse af f.eks. årsmængder og havdage.

Der henvises til lov nr. 526 af 7. juni 2006.

11. Den seneste udvikling inden for fiskeriet

Efter indførelsen af individuelle overdragelige fiskerirettigheder i det pelagiske flådesegment (IOK i sildefiskeriet og IK i makrelfiskeriet og dele af industrifiskeriet) har der været et ønske om at etablere en ny fiskeriforvaltning også i det demersale fiskeri (det øvrige konsumfiskeri).

Med den politiske aftale af 3. november 2005 indføres der en ny forvaltningsordning med fartøjskvoteandele (FKA) for størstedelen af det resterende danske konsumfiskeri. Ordningen træder i kraft 1. januar 2007.

Samtidig er IOK-ordningen for sildefiskeriet forlænget, så den fortsætter efter udløb af den 5-årige prøveperiode (2003-2007). Desuden udformes reguleringen for makrel og industrifiskeri som sildereguleringen, og der indføres et 8-årigt opsigelsesvarsel for disse fiskerier.

I forbindelse med beregningen og tildelingen af FKA til de berettigede fartøjer vil også de "fangstlofter" af øvrige arter, der har været pålagt sildefartøjerne i kraft af tildelingen af IOK-sildekvoter, blive beregnet og tildelt som FKA.

Det må derfor forventes, at fiskeribegrænsningerne ophæves på et tidspunkt, idet de forskellige konsumarter alene må landes, hvis fartøjet har FKA til at dække fiskeriet (dvs. art, mængde og farvand).

Kapitel II

Flådestruktur og økonomi

1. Evalueringsgrundlag

Evalueringen af ordningen med Individuelle Overdragelige Kvoter (IOK) på sild i Nordsøen, Skagerrak og Kattegat, samt Atlantoskandisk sild i Norskehavet tager udgangspunkt i fordelingen af rettighederne, dvs. kvoteandelene, og udviklingen i flådestrukturen. Sildefiskeriet er i høj grad knyttet til fiskeriet efter makrel, som overgik til IOK pr. 1. januar 2006. Derfor inkluderes også fordelingen af kvoteandele på makrel i redegørelsen. Reguleringen har givet anledning til en øget specialisering for de involverede fartøjer, også dem som forlader sildefiskeriet.

I afsnit 2 analyseres fordelingen af IOK-kvoteandelene på sild relateret til fartøjssegmenter og –karakteristika, samt i forhold til fartøjernes hjemhørsdistrikter. Afsnit 3 giver en beskrivelse af aktiviteten for fartøjer, der har været berørt af ordningen og skitserer flådedynamikken fra år til år. Herefter redegøres der kort for tildelinger fra generationsskifte- og reservepuljen i 2005, i afsnit 4. Afsnit 5 omhandler markedet for handel med rettigheder indenfor sildefiskeriet, herunder priser på kvoteandele. Endelig vil denne evaluering med afsnit 6 for første gang belyse den økonomiske situation for fartøjer med IOK. Det nødvendige datagrundlag har hidtil ikke været til rådighed.

IOK-ordningen på sild trådte i kraft 1. januar 2003 og løber foreløbigt til og med år 2013. Den oprindelige 5-årige ordning fra 2003 til og med 2007 er altså blevet forlænget med 6 år. Tilmed er det vedtaget, at en opsigelse kræver 8 års varsel. Nærværende redegørelse omfatter ordningens første 3 år, 2003-2005.

Til analyse af kvoteandelenes fordeling og foretagne overdragelser er anvendt Fiskeridirektoratets IOK-database for sild kombineret med et skema med registreringer af samtlige kvoteoverdragelser. Til analyse af flådestrukturen er anvendt Fiskeridirektoratets fartøjsregister, mens Fiskeridirektoratets afregningsdatabase er brugt til analyse af fiskerigrundlaget². Statistisk afdeling på Fødevarøkonomisk Institut har leveret information vedrørende omkostninger, investeringer, aktiver og passiver.

For at vurdere udviklingen i fordelingen af kvoteandele og relatere den til flåden vil der blive taget udgangspunkt i de fysiske fartøjer, som udnytter IOK-rettigheden. Således kan karakteristika for fartøjer, der på den ene eller anden vis har været berørt af

² Udtræk fra Fiskeridirektoratets databaser er foretaget marts 2006.

IOK-ordningen, blive belyst. Idet der kan forekomme omregistreringer og fartøjsfornyelser, følges fartøjerne hovedsageligt via fartøjets entydige EU-identifikationsnummer, hvilket vil sige, at andelene i det følgende knyttes til fartøjer og ikke personer/selskaber. Det er også hensigten i det følgende at belyse tendenser vedrørende, hvordan andele er blevet overdraget, og hvilke konsekvenser det har mere generelt for den danske fiskerflåde.

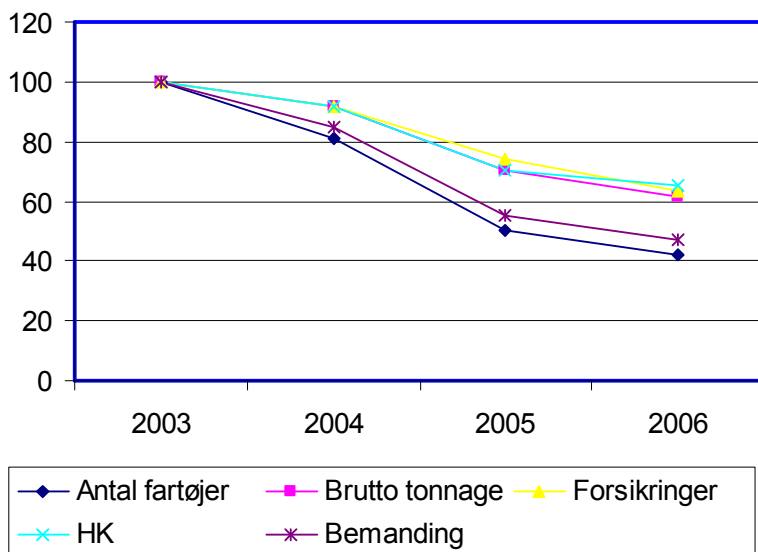
2. Flådestruktur og fordeling af kvoteandele

Tendensen i flådetilpasningen observeret i 2003 og 2004 fortsætter i 2005. Pr. 1. januar 2006 er kvoterettighederne samlet på endnu færre fartøjer end tidligere. Antallet af fartøjer med kvoteandele er 1. januar 2006 40, hvilket svarer til ca. 42% af det oprindelige antal. Noget tyder imidlertid på, at størrelsen sildeflåden er ved at finde et mere stabilt niveau. Der er fra 1. januar 2005 til 1. januar 2006 ikke kommet deciderede nye fartøjer til ordningen. Ét fartøj, som tidligere været under ordningen, havde ikke kvoteandel 1. januar 2005, men har igen pr. 1. januar 2006, og optræder derfor som "nyt" fartøj. Dette skyldes, at sammenligningerne er baseret på øjebliksbilleder. Reduktionen i sildeflåden er mest markant i form af antallet af fartøjer og beskæftigelse. Målt i andre fysiske kapacitetsmål, der indikerer hvor meget fartøjerne er i stand til at fange, fremstår reduktionen knap så skarpt.

Fartøjerne, der er omfattet af IOK-ordningen, vurderes i forhold til den samme fartøjsgruppering, som anvendes i den årlige rapport "Fiskeriets Økonomi" udarbejdet af Fødevareøkonomisk Institut. Fartøjerne er heri kategoriseret efter længde og primær redskabsanvendelse. Store trawlere over 24 meter er endvidere opdelt efter den type af fiskeri, som de udfører. For disse fartøjer skelnes mellem trawlere, hvor mere end 80 % af fangstværdien stammer fra industrifiskeri, mere end 80 % af fangstværdien stammer fra konsumfiskeri og trawlere med et blandet fiskeri (primært sild, makrel og industri).

Udviklingen i strukturen af fartøjer, der besidder omsættelige sildekvoter, er skitseret i nedenstående figur relativt til udgangssituationen i 2003. Først bemærkes, at antallet af fartøjer og bemanning falder mest, til henholdsvis 42% og 47%. Bruttotonnage, forsikringer og hestekræfter (hk) ligger på et højere niveau og er 1. januar 2006 reduceret til 62%, 63% og 65%. Dette indikerer at sildefartøjerne gennemsnitligt er blevet større. Kurven i figur 2.1 er stejlest mellem 2004 og 2005 og flader lidt ud igen fra 2005 til 2006, hvilket først og fremmest viser, at store strukturelle ændringer fandt sted i 2004. Derefter ser det ud til, at sildeflåden er ved at stabilisere sig på et nyt leje.

Figur 2.1. Fartøjer med kvoteandele pr. 1. januar (2003=100)

Dynamikken indenfor de forskellige fartøjsgrupper ses i tabel 2.1, som viser hvor mange fartøjer, der besidder kvoteandele, opgjort pr. 1. januar 2003-2006. For fartøjer over 24 meter er der sket store ændringer. Især bemærkes, at fartøjerne mellem 24 og 40 meter næsten alle har forladt sildefiskeriet. Kun 5 ud af de oprindelige 35 er tilbage 1. januar 2006. Ligeledes er der kun 2 ud af 9 fartøjer mellem 18 og 24 meter, som stadig har kvoteandele på sild. Sidste søjle viser hvor mange fartøjer, som pr. 1. januar 2006 har IOK på makrel. I parentes er det angivet, hvor mange af disse, der også har IOK på sild. Alle 21 store fartøjer over 40 meter med IOK på makrel er også sildefartøjer. Det samme gælder to af fartøjerne mellem 24-40 meter, men ikke fartøjerne under 18 meter.

Tabel 2.1. Fartøjer med kvoteandele pr. 1. januar i 2003-2006

	2003	2004	2005	2006	2006
	Sild	Sild	Sild	Sild	Makrel ¹
<12m	4	6	5	5	2 (0)
12-15m	8	3	3	3	0 (0)
15-18m	4	2	2	2	1 (0)
18-24m	9	5	3	2	0 (0)
24-40m	35	29	10	5	5 (2)
>40m	35	32	25	23	21 (21)
I alt	95	77	48	40	29 (23)

Noter: 1) I parentes er det angivet, hvor mange af disse, der også har IOK på sild.

IOK-ordningerne på sild og makrel omfatter henholdsvis fem og to licenser. I tabel 2.2 sammenlignes den oprindelige fordeling af kvoteandele 1. januar 2003 med fordelingen den 1. januar 2006, for de forskellige licenser. Fordelingen fremstilles med en opdeling af fartøjer efter størrelse og redskabsanvendelse. Tabellen illustrerer, hvorledes

kvoteandelene er blevet koncentreret på færre fartøjsgrupper, hvilket markeringen fremhæver. Dette er med til at bekræfte en øget specialisering inden for sildefiskeriet. For makrel er fordelingen i 2006 angivet for Nordsøen/Skagerrak/Kattegat licensen. Notfartøjerne besidder alle rettighederne til makrelfiskeri i færøsk zone.

Fartøjer under 40 meter besidder nu, med undtagelse af ganske lidt (5-6% i Nordsøen og Skagerrak), kun andele af kvoterne i Kattegat og Limfjorden, hvor fiskeri med not ikke er tilladt og områderne ikke er velegnet til fiskeri for store trawlfartøjer. Idet fiskeriet i Limfjorden drives af mindre fartøjer, er det naturligvis fortsat mindre fartøjer, der besidder andelene.

Tabel 2.2. Fordeling af kvoteandele pr. 1. januar 2003 og 2006 (‰)

		2003					2006					
		Sild					Sild					Makrel
Længde	Redskabstype/ fiskeri	Atlan- toskan- disk	Nord- søen	Ska- gerrak	Katte- gat	Lim- fjorden	Atlan- toskan- disk	Nord- søen	Ska- gerrak	Katte- gat	Lim- fjorden	IV,III ²
<12m	Garn/krog											3
	Jolle/ruse											1
	Snur/garn/trawl							0			5	
	Trawl		0			21		0			28	
12-15m	Snur/garn/trawl		0			3						
	Trawl		10		58	45		0			35	
15-18m	Snur/garn/trawl											0
	Trawl		7	4	202					267		
18-24m	Snurrevod		5									
	Trawl		24	9	94					149		
24-40m	Trawl blandet	12	166	221	142			15	16	279		1
	Trawl industri		79	82								
	Trawl konsum		4	7	426			23	42	158		22
>40m	Not	724	237	262			810	329	335			594
	Trawl blandet	215	286	291			140	483	514	69		338
	Trawl industri		43	43				9	12			3
Total		950	861	919	921	68	950	861	919	921	68	962
Bagatelfiskeri			11	5	26			11	5	26		10
Generationsskifte- og reservepulje		50	50	50	50		50	50	50	50		30
Afmeldt			9	26	3			9	26	3		
Fradrag krog ³												-3
I alt ¹		1.000	1.000	1.000	1.000		1.000	1.000	1.000	1.000		1.000

Anm.: Promillerne er afrundet. Således repræsenterer "0" en andel mindre en halv promille.

Noter: 1) Totalen for andelene i Nordsøen inkluderer andelene i Limfjorden. 2) Nordsøen, Skagerrak og Kattegat. Notfartøjer over 40 meter råder over alle rettighederne i færøsk zone. 3) 500 tons afsættes til fartøjer med tilladelse til at fiske med kroge. Fra denne mængde trækkes dog en mængde svarende til 2,65 promille for fartøjer med IOK, som udelukkende har drevet makrelfiskeri med kroge.

Omvendt gælder det, at gruppen af fartøjer over 40 meter, råder over den primære andel af kvoterne i Nordsøen og Skagerrak og på atlantiskandisk sild. Disse kvoter er dominerende både i størrelse og værdi, og fartøjerne, der fisker på disse, er karakteriseret ved at drive et målrettet fiskeri efter sild, makrel og industriarter.

Andele reserveret til bagatelfiskeri, generationsskifte- og reservepulje fremgår ligeledes af tabellen. Andele fra afmeldte fartøjer fremgår eksplicit nedenfor, men overføres i praksis til reservepuljen.

Tilladelige fangstmængder knyttet til en kvoteandel beregnes for et givet år på baggrund af initialkvoterne. Eventuelle efterfølgende kvotebytter med andre lande udlignes ved hjælp af reservepuljen. Tabel 2.3 angiver kvoter anvendt til beregning af tilladelige fangstmængder. Heraf fremgår, at kvoten på atlantiskandisk sild sammen med Nordsø- og Skagerrakkvoten er klart dominerende i størrelse i forhold til kvoten for Kattegat og Limfjorden (68 % af nordsøkvoten). Sammenholdes kvoterne med andele i tabel 2.2 kan det beregnes, at fartøjer over 40 meter besidder 86% af de samlede tildelte mængder primo 2006. En tilsvarende beregning for makrel giver, at fartøjer over 40 meter besidder 94% af de samlede tildelte mængder af makrel i Nordsøen, Skagerrak, Kattegat og færøsk zone, primo 2006.

Tabel 2.3. Kvote anvendt til at beregne årlige tilladelige fangstmængder af sild (tons)

	Atlantiskandisk	Nordsøen ¹	Skagerrak	Kattegat
2003	16.908	62.785	25.785	8.092
2004	24.945	77.196	22.186	6.991
2005	26.909	95.211	30.495	9.609
2006	21.243	75.935	25.893	8.159

Noter: ¹⁾ Inklusive Limfjorden, eksklusive Den Engelske Kanal. Limfjorden udgør 68 % af Nordsøkvoten.

De beskrevne tendenser vedrørende koncentrationen af kvoteandele i tabel 2.2 kan også vurderes med udgangspunkt i fartøjernes hjemhørsdistrikt. Via kvoterne for 2006 vurderes fordelingen af tilladte fangstmængder svarende til silderettighederne henholdsvis 1. januar 2003 og 1. januar 2006, jf. tabel 2.4.

Af tabel 2.4 fremgår det, at Hirtshals og Thyborøn + Lemvig har erhvervet sig en større andel af sildefiskeriet efter atlantiskandisk sild, samt i Nordsøen og Skagerrak. Reduktionerne svarende hertil findes for Esbjerg og Skagen. I Kattegat har Gilleleje tabt terræn til fartøjer indregistreret på vestkysten, men sidder stadig på 79% af denne licens. Det er ret få fartøjer, som fisker i Limfjorden, så det er svært at drage nogle generelle tendenser heraf, men det fremgår, at 13% har flyttet sig fra Thyborøn + Lemvig til Hanstholm.

Tabel 2.4. Fordeling af tilladte fangstmængder på baggrund af kvoteandele, med hensyn til distrikter pr. 1. januar 2003 og 2006 (%)¹

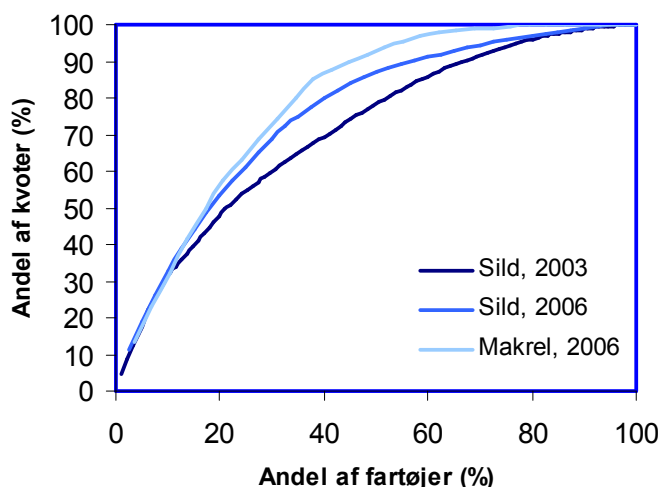
Distrikt	Atlantiskandisk, Nordsøen og Skagerrak		Kattegat		Limfjorden	
	2003	2006	2003	2006	2003	2006
Aalborg	0	0	0	0	28	28
Esbjerg	28	18	0	0	0	0
Gilleleje	0	0	94	79	0	0
Hanstholm	1	2	0	7	4	17
Hirtshals	43	47	0	0	0	0
Odden	0	0	6	0	0	0
Ringkøbing	0	0	0	0	0	0
Skagen	16	11	0	0	0	0
Thyborøn + Lemvig	13	23	0	13	68	55
Aalborg	0	0	0	0	28	28
Total (%)	100	100	100	100	100	100
Total (tons)	109.388		7.518		5.178	

Anm.: Rettighederne relateres til distriktet via fartøjernes registreringsbogstav. Derfor viser tabellen ikke noget om, hvor landingerne bliver tilført.

Noter: 1) Kvoteandele oversat til mængder via initialkvoterne for 2006.

Fordelingen imellem fartøjerne et givet år kan anskueliggøres med en Lorenz-kurve, der viser forholdet mellem den relative andel af kvoter i forhold til den relative andel af fartøjer, jf. figur 2.2. Kurverne baseres på summen af mængderne hørende til de initiale andele på alle licenser for henholdsvis 2003 og 2006 (kun 2006 for makrel). Kurvens bevæger sig opad mod venstre des højere koncentrationen af kvoterne er i forhold til antallet af fartøjer. Bemærk, at antallet af fartøjer i sildefiskeriet primo 2003 og 2006 er henholdsvis 95 og 40, og antallet af fartøjer med IOK på makrel 1. januar 2006 er 29. Det kan eksempelvis udtrækkes af kurven, at mens 80 % af sildekvoterne tilfaldt 52 % af fartøjerne (svarende til 49 fartøjer) i udgangssituationen den 1. januar 2003, står kun 40 % af fartøjerne (svarende til 16 fartøjer) for 80 % af sildekvoter 1. januar 2006. Makrelkvoterne er yderligere koncentreret, hvor 80 % tilfalder 34 % af fartøjerne (svarende til 10 fartøjer).

Figur 2.2. Fordeling af kvoteandele (Lorenz-kurve)

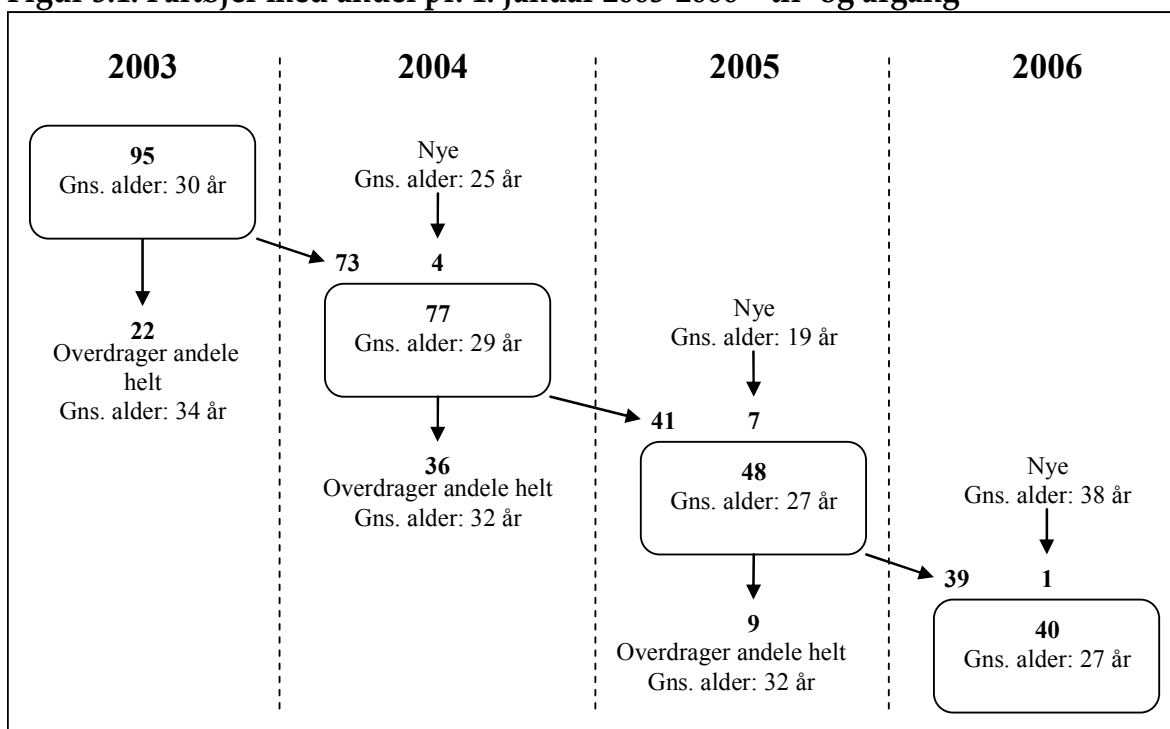
3. Fiskeriaktiviteten for fartøjer berørt af IOK-ordningen

Fordelingen af kvoteandele i forrige afsnit viser, hvorledes sildefiskeriet er blevet koncentreret på færre og gennemsnitligt større fartøjer siden IOK-ordningen trådte i kraft 1. januar 2003. Nærværende afsnit skitserer i forlængelse heraf dynamikken i flådestrukturen fra år til år, samt tendenser i fiskeriaktiviteten for fartøjer, som har været berørt af ordningen.

Dynamikken i flådestrukturen for fartøjer med IOK på sild er illustreret i figur 3.1 nedenfor. Figuren vedrører fartøjer, der har rådet over kvoteandele fra ordningens start, 1. januar 2003, til 1. januar 2006. Det fremgår, hvor mange fartøjer, som har forladt eller tiltrådt ordningen.

Af de 95 fartøjer, som oprindeligt var omfattet af ordningen, havde 22 overdraget alle deres kvoteandele i løbet af 2003. Fire fartøjer tiltrådte ordningen i løbet af 2003, og indtræder derfor som nye fartøjer ved indgangen til 2004, mens 36 fartøjer forlader ordningen i løbet af 2004. Ved indgangen til 2005 kommer 7 nye fartøjer til. Gennemsnitsalderen for fartøjer med kvoteandel er faldet fra ca. 30 år til ca. 27 år siden ordningens ikrafttræden. Det er i gennemsnit yngre fartøjer, som kommer til, mens ældre forlader ordningen. I 2005 er der 9 fartøjer som forlader IOK ordningen og ét som kommer til. Det "nye" fartøj 1. januar 2006 har tidligere haft kvoteandele, men var ikke registreret med kvoteandel pr. 1. januar 2005.

Figur 3.1. Fartøjer med andel pr. 1. januar 2003-2006 – til- og afgang

Anm: "Nye" fartøjer beskriver fartøjer som har kvoteandel pr. 1. januar, men ikke pr. 1. januar året før. Bemærk at der tages et øjebliksbillede én gang om året, så tilgange og frafald er nettoangivelser.

For at få et mere nuanceret billede af strukturændringerne og konsekvenserne heraf vil de forskellige grupper af fartøjer i figur 3.1 blive gjort til genstand for nærmere analyse.

Således ønskes det undersøgt, hvad der karakteriserer fartøjer med IOK (herunder "nye" fartøjer), og fartøjerne der forlader ordningen – er de fortsat aktive i den danske flåde? I så fald, hvor flyttes kapaciteten hen?

3.1. Fartøjer med IOK på sild

For at vurdere fiskerigrundlaget for fartøjer med IOK tages der igen udgangspunkt i initialfordelingerne pr. 1. januar 2003-2006. Gruppens størrelse og sammensætning ændres løbende. Derfor sammenlignes følgende:

1.	fangstsammensætningen i	2002	for fartøjer med IOK primo	2003
2.	"	2003	"	2004
3.	"	2004	"	2005
4.	"	2005	"	2006

Grundet dynamikken i systemet gælder det naturligvis ikke, at fartøjerne i et givent år fisker præcis efter den fordeling af rettigheder, der er gældende 1. januar i det efterfølgende år. Formålet her er at anskueliggøre nogle generelle tendenser.

Tabel 3.1 viser fangstsammensætningen i de fire ovenfor nævnte situationer. Tabellen skal fortolkes med varsomhed, idet en række "ydre" eller tekniske forhold har indflydelse på udviklingen, herunder kvotestørrelser, priser og antallet af fartøjer i hver fartøjsgruppe.

Tabel 3.1 Sammensætning af fangstværdi for fartøjer med IOK på sild fordelt på længdegrupper, 2002-2005 (% af række)

		Industrifisk	Makrel	Sild	Torskefisk	Fladfisk	Hummer	Andre arter
<12m	2002	15	0	62	10	13	0	0
	2003	9	0	36	6	17	0	33
	2004	15	0	62	0	3	0	20
	2005	19	0	54	1	2	0	24
12-15m	2002	33	0	51	9	6	1	0
	2003	40	0	50	9	1	0	0
	2004	16	0	77	7	0	0	0
	2005	11	0	72	0	0	0	16
15-18m	2002	20	0	46	22	12	0	1
	2003	5	0	83	4	1	6	1
	2004	9	0	71	11	1	7	1
	2005	4	0	76	10	1	9	0
18-24m	2002	41	0	25	23	4	5	0
	2003	19	0	29	20	20	11	0
	2004	14	0	45	21	2	17	1
	2005	14	0	53	22	1	10	0
24-40m	2002	68	6	21	3	0	0	2
	2003	59	8	32	0	0	0	0
	2004	55	6	39	0	0	0	0
	2005	39	7	54	0	0	0	0
>40m	2002	38	32	30	0	0	0	0
	2003	38	30	33	0	0	0	0
	2004	23	42	35	0	0	0	0
	2005	11	44	45	0	0	0	0
Total	2002	47	23	28	2	0	0	1
	2003	42	23	33	1	0	0	0
	2004	26	37	37	0	0	0	0
	2005	13	41	46	0	0	0	0

Der er tydelig forskel på fiskerimønstret for fartøjer mellem 24 og 40 meter og fartøjer over 40 meter. Fartøjerne mellem 24 og 40 meter baserer primært deres indtjening på silde- og industrifiskeri, og det ser ud til at andelen, som kommer fra sild, er steget fra 2002 til 2005. Dette er formodentlig også en konsekvens af en generel nedgang i industrifiskeriet.

Fartøjerne over 40 meter, som udfører hovedparten af sild- og makrelfiskeriet, driver et meget målrettet fiskeri efter sild, makrel og i aftagende grad industrifisk. Sild og makrel udgør tilsammen 89 % af fangstværdien i 2005.

For fartøjer under 24 meter er sild generelt kommet til at udgøre en større andel af fangstværdien, dog med undtagelse af gruppen af fartøjer under 12 meter. Både for fartøjer under 12 meter og fartøjer mellem 12 og 15 meter er betydningen af "andre arter" steget. Værdien stammer fra landinger af østers.

3.2. Fartøjer, som tiltræder IOK-ordningen

Opgjort pr. 1. januar 2004 er der 4 fartøjer som er tiltrådt ordningen. Det vil sige, at de har tilegnet sig kvoteandele i løbet af 2003, men var ikke initialt i besiddelse af andele pr. 1. januar 2003. Tilsvarende er der pr. 1. januar 2005 kommet 7 fartøjer til, som ikke havde andel pr. 1. januar 2004, jf. figur 3.1.

Af de fire fartøjer som har andel 1. januar 2004, men ikke var omfattet af ordningen initialt, har to ikke tidligere været aktive i den danske flåde. Her er tale om to store pelagiske fartøjer (en not og en trawler) over 40 meter, som tidligere har tilhørt henholdsvis den engelske og norske fiskerflåde.

Tre af de syv fartøjer med kvoteandel pr. 1. januar 2005, men ikke 1. januar 2004, er ligeledes nye i den danske fiskerflåde. To af disse er, som året før, store pelagiske fartøjer (en not og en trawler) over 40 meter, og den sidste er en mindre trawler. De to store er hentet fra Shetlandsøerne og Norge, mens den mindre trawler er nybygget. I gennemsnit var de tre fartøjer ca. 6 år gamle, da de kom til. Ud af de resterende fire har tre tidligere været under IOK-ordningen, de havde blot ikke nogen kvoteandel tilknyttet pr. 1. januar 2004.

Det "nye" fartøj 1. januar 2006 har tidligere været under ordningen, men figurerede ikke med kvoteandele 1. januar 2005.

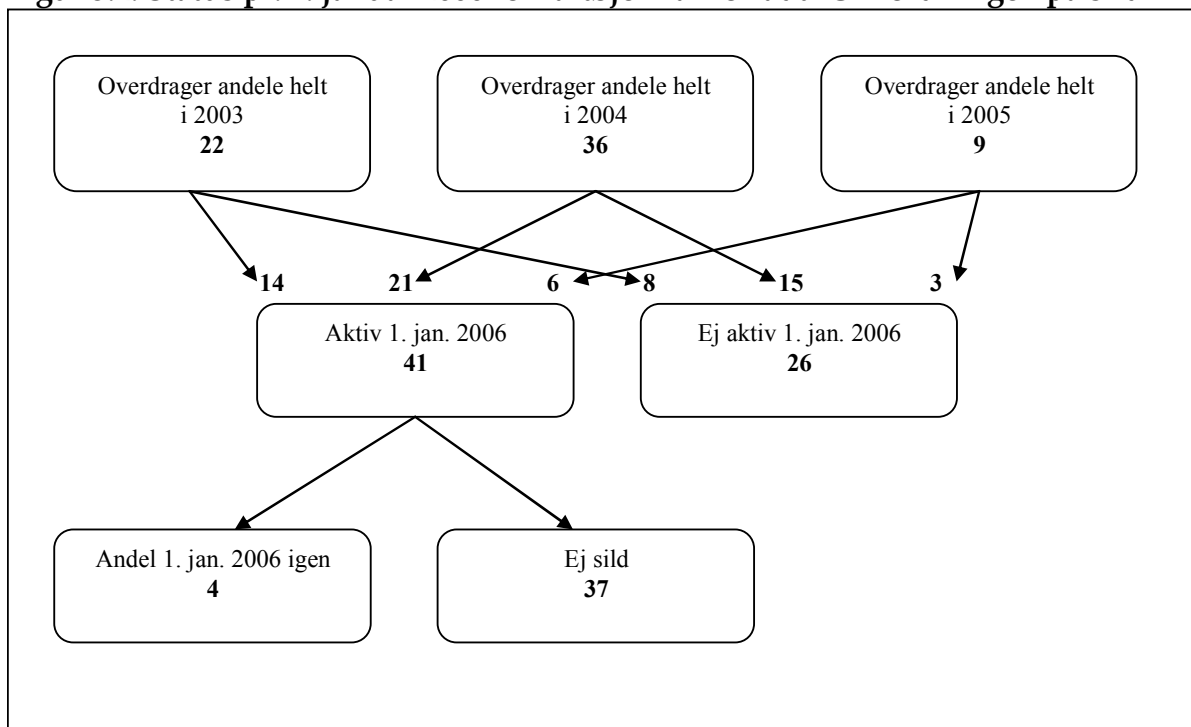
Nogle af disse fartøjer har indgået i forskellige rederiers omstruktureringer. Store nye fartøjer udskifter store ældre fartøjer, som igen udskifter andre og mindre fartøjer. At der bliver hentet fartøjer fra udlandet afspejler, at de omgivende landes pelagiske flåder består af endnu større fartøjer end de danske.

3.3. Fartøjer, som forlader IOK-ordningen

Med henblik på at se hvor fartøjer og kapacitet flyttes hen, når fartøjer forlader sildefiskeriet, viser figur 3.2 aktivitetsstatus pr. 1. januar 2006 for fartøjer, som har forladt

IOK-ordningen på sild. Det skal understreges, at der igen er tale om et øjebliksbillede og ændringer kan forekomme.

Figur 3.2. Status pr. 1. januar 2006 for fartøjer har forladt IOK-ordningen på sild

Af de i alt 67 fartøjer som har forladt IOK-ordningen i årene 2003-2005 er 41 fortsat aktive pr. 1. januar 2006 (61%). Heraf har 4 generhvervet kvoteandele, men størsteparten (37 fartøjer) er ude af sildefiskeriet. Det fremgår her, som tidligere, at de største strukturelle tilpasninger finder sted i 2003 og i særdeleshed 2004.

Fordelingen af de aktive og ikke-aktive fartøjer med hensyn til fartøjslængde er vist i tabel 3.2. Det fremgår, at kun et enkelt fartøj i hver af lændegrupperne <12m og 18-24m er udgået af den aktive fiskerflåde. Derimod er 24 fartøjer over 24 meter udgået.

Tabel 3.2 Fordeling af fartøjer som afhænder alle kvoteandele på sild i årene 2003-2005, med hensyn til aktivitetsstatus og fartøjslængde.

	Aktiv 1. januar 2006	Ej aktiv 1. januar 2006
<12m	2	1
12-15m	3	0
15-18m	3	0
18-24m	6	1
24-40m	14	17
>40m	13	7
I alt	41	26

De 4 fartøjer som har generhvervet kvoteandele pr. 1. januar 2006 drejer som om 3 trawlere og et not-fartøj (alle over 40 meter). Disse fartøjer har ikke forladt sildefiskeriet, men blot optrådt uden kvoteandele i forbindelse med opgørelse af initialfordelingerne, idet de har indgået i omstruktureringer. Tabel 3.3 viser udviklingen i fangstmønstret for de 37 aktive fartøjer som tidligere har haft IOK på sild, men ikke besidder kvoteandele pr. 1. januar 2006.

Konklusioner vedrørende fangstmønstret skal vurderes med varsomhed, da nogle fartøjer ved udgangen af 2005 måske lige er trådt ud af ordningen, hvorimod der for fartøjer, som solgte alle andele i 2003, haves to hele år uden deltagelse i sildefiskeriet, 2004 og 2005.

Tabel 3.3. Landinger 2001-2005 for fartøjer, som forlader ordningen, men fortsat er aktive pr. 1. januar 2006

	Industrifisk	Makrel	Sild	Torskefisk	Fladfisk	Hummer	Rejer	Andre arter
Værdi (% af række)								
2001	62	8	22	7	1	0	0	0
2002	71	7	17	4	1	0	0	0
2003	64	8	20	4	3	1	0	0
2004	73	7	13	4	2	0	0	0
2005	78	0	7	6	3	2	4	0
Vægt (tons)								
2001	196.774	3.338	23.110	1.161	226	13	4	10
2002	193.035	3.115	17.718	1.069	238	6	0	78
2003	119.164	2.722	19.954	663	381	16	11	22
2004	137.199	1.331	11.209	510	227	13		83
2005	120.193	0	4.712	641	249	36	247	38

Det fremgår, at specielt industrifiskeri har udgjort den dominerende del af fangstværdien for fartøjer, som forlader sildefiskeriet. Generelt er fartøjernes aktivitet blevet koncentreret yderligere omkring industrifiskeriet. Det skal bemærkes, at industrifiskeriet de seneste 3 år (2003-2005) har lidt en hård skæbne med markante nedgange i forhold til 2002, som var et godt år. Den totale fangstværdi for denne gruppe er faldet mærkbart i forhold til niveauet før IOK-ordningen. Landinger af rejer og hummer øges i 2005 i forhold til de forudgående år. Ydermere fremgår det, at fiskerirettigheder indenfor makrelfiskeriet (som overgik til IK (individuelle kvoter) medio 2004 og IOK 1. januar 2006) afhændes i takt sammen med kvoteandelene på sild.

Når fartøjer afgiver deres rettighed til silde- og makrelfiskeri må de ikke anvende den frigjorte kapacitet til at udøve direkte fiskeri efter andre konsumarter, medmindre den afgivne mængde af sild er af mindre betydning. Med andre ord kommer hovedparten af disse fartøjer til alene at fiske industrifisk. Givet den nuværende situation for industrifiskeriet opererer disse på et spinkelt indtjeningsgrundlag, og fremtiden er usikker.

3.4. Sildefiskeriets rammer og bevæggrunde for fiskeradfærd

Fartøjer, som deltager og har deltaget i sildefiskeriet, har generelt rettet deres indsats mod det pelagiske fiskeri efter sild, makrel og industriarter.

Ændret fangstgrundlag inden for industrifiskeriet sammen med indførelse af individuelle kvoter på makrel og industrifisk formodes at have haft indflydelse på udviklingen i fordelingen af andele og fartøjsudskiftninger, der især kom til udtryk i 2004. Mulighederne for at overføre rettighederne indenfor makrelfiskeriet blev udvidet i 2004, da IK på makrel blev indført. Desuden blev reglerne om nedskrivning af kapacitet ved frasalg af silde- og makrelandele fjernet.

Restriktioner i anvendelsen af fartøjerne, som overdrager silde- og makrelrettigheder (herunder deres kapacitet), medfører til gengæld, at de kun kan anvendes til silde-, makrel- og industrifiskeri. Fartøjerne eller kapaciteten kan således ikke indgå i andet konsumfiskeri udover de fastsatte "konsumlofter".

At der er forekommet store ændringer medio 2004 for de involverede fartøjer i stedet for en mere kontinuerlig udvikling, kan formodentlig begrundes med den usikkerhed, der har været omkring reguleringen af makrelfiskeriet og udsigten til at blive tildelt rettigheder, der kan overføres mellem fartøjer. Dette kan have haft den effekt, at en ophobning fandt sted, som afventede udviklingen i reglerne. Udvidelsen af mulighederne for at overføre makrelkvoterne udløste således umiddelbart en omstrukturering, hvilket forklarer, at det var de mindre fartøjer (uden makrel), som forlod IOK-ordningen på sild først.

Størsteparten af sildefiskeriet primo 2006 tilhører fartøjer over 40 meter, som også fisker makrel. De besidder også rettigheder til industrifiskeriet, men disse forventes i mindre grad udnyttet, hvilket kan henføres til at sild og i særdeleshed makrel giver det højeste dækningsbidrag med de nuværende fangstrater og den eksisterende teknologi.

IOK-ordningen på sild har medført en strukturel ændring i sildeflådens sammensætning. Fartøjer med silde- og makrelkvote er blevet tilkøbt, for igen at blive frasolgt (eller skrottet) uden rettighederne. De frasolgte fartøjer, herunder kapaciteten, må efterfølgende kun anvendes til fiskeri af sild, makrel og industrifisk. Dette efterlader to typer af fartøjer: 1) silde- og makrelfartøjer og 2) industrifartøjer, jf. opdelingen skitseret i tabel 3.4.

Tabel 3.4. Opdeling af fartøjer, der har været berørt af IOK-ordningen på sild

Silde- og makrelfartøjer	Industrifartøjer
- sild (IOK)	- industri arter (IK)
- makrel (IOK)	
- industri arter (IK)	

4. Tildeling fra generationsskifte- og reservepuljen

Tildeling af mængder fra generationsskiftepuljen sker i form af en 1-årig rettighed, som der kan søges om og erhverves normalt i maksimalt tre år. Rettigheden tildeles personligt til en yngre fisker, og der er krav om, at personen deltager i fiskeriet. De totale mængder tildelt fra generationsskiftepuljen i 2003-2005 fremgår af tabel 4.1.

Tabel 4.1. Fordeling af sild fra generationsskiftepuljen 2003 og 2004 (tons)

	Atlantiskandisk	Nordsøen	Skagerrak	Kattegat	Tildeling i alt
2003	600	1.900	500	0	3.000
2004	440	1.910	450	0	2.800
2005	0	2.850	750	0	3.600

I 2003 var der i alt 15 tildelinger fordelt på 11 fartøjer. Året efter, i 2004, var der i alt 14 tildelinger. De var fordelt på 11 fartøjer, hvoraf syv også blev tildelt mængder fra generationsskiftepuljen 2003. I 2005 fik 18 ansøgere tildelt mængder. Heraf var der 6 nye ansøgere, som bliver tildelt for første gang, og tildelingerne er fordelt på 14 fartøjer. Til forskel fra de forudgående år var der ingen, der ansøgte om atlantiskandisk sild i 2005.

Tabel 4.2 viser fordelingen af tillægsmængder fra reservepuljen på de forskellige licenser. Tildelingerne fandt sted i november 2005 og kunne fanges frem til udgangen af 2005. Der var i alt 44 fartøjer, som blev tildelt mængder fra reservepuljen 2005, dvs. flere fartøjer end der er i besiddelse af kvoteandele 1. januar 2006.

Tabel 4.2. Tildeling af tillægsmængder fra reservepuljen i 2005

	Nordsøen	Skagerrak	Kattegat	Limfjorden
Antal tildelinger	30	32	7	8
Mængde til fordeling (tons)	2.368	542	550	632
Tildeling pr. fartøj, afrundet (tons)	79	17	79	79

5. Marked, handel, priser mm.

Markedet for handel med sildekvoter er komplekst og adskillige elementer har indflydelse på, hvordan overdragelser finder sted. Der kan ikke observeres et egentligt marked og prisdannelse for IOK på sild alene. Indtjeningsgrundlaget for de involverede fartøjer udgøres primært af makrel-, silde- og industrifiskeri, og rammerne for disse fiskerier, i form af regulering, har resulteret i et mindre gennemskueligt marked, hvor makrel-, silde- og industrirettigheder omsættes i handler sammen med kapacitet og

selve fartøjerne. Hertil kommer at reguleringen med havdage kan øve indflydelse på visse fartøjers muligheder.

Følgende elementer er af betydning i forbindelse med handler:

1. Sild	(IOK)
2. Makrel	(IOK)
3. Industriarter	(IK)
4. Konsum	(fangstlofter)
5. Kapacitet	(tonnage og motorkraft)
6. Fysisk fartøj	(skrog og redskaber)
7. Finansielle fordringer	(udskudt skat og gæld)
8. Andre ting	(ejendom, aktier).

Handler foregår således ofte som "pakker", der inkluderer flere af de ovennævnte elementer.

Ændringer i regelgrundlaget har også indflydelse på værdien af sildekvoterne. Generelt kan det siges, at des bedre den enkelte virksomhed kan tilpasse sine aktiviteter, des bedre er mulighederne for at øge afkastet på den investerede kapital. Ydermere er IOK-ordningen på sild nu forlænget til ultimo 2013 og kan kun opsiges med 8 års varsel. Købere og sælgere har først fra 2006 været påbudt at oplyse de handlede priser. Derfor er der kun sparsomme oplysninger herom.

I januar 2006 er der registreret to handler med makrel og én handel med sild.

Makrel: 75 kr./kg. og 70 kr./kg.
Sild: 10,26 kr./kg.

Dette niveau er i overensstemmelse med de mere uofficielle meldinger fra erhvervet.

I tillæg til de fåtallige faktuelle oplysninger er der foretaget en såkaldt "skyggeprisberegning", baseret på en marginal betragtning i overensstemmelse med grundlæggende investeringsteori. Således bestemmes nutidsværdien af en øget fangst i indeværende år og hvert år fremover, indenfor den relevante tidsramme. Værdien vil afhænge af forventninger til kvoteudviklingen, afregningspriserne og renteutviklingen, samt længden af tidshorizonten for rettigheden. Det er hensigten at beregne de sandsynlige priser, hvis der var et marked for sild og makrel alene (og se bort fra, at handler ofte foregår i "pakker"). Rettighederne til silde- og makrelfiskeriet udgøres af andele af den totale kvote. Andelene bliver via den aktuelle årlige kvote omsat til tilladelige fangstmængder. Prisberegningerne tjener det formål at beskrive værdien af rettigheden til at

fange ét ekstra kilo i indeværende og kommende år. På kort sigt ved overdragelse af årsmængder (uden andel) forventes prisen at være lig afregningsprisen fratrasket variable driftsomkostninger pr. kg. Beregningerne nedenfor er baseret på realiserede priser, omkostninger og kvoter i 2005. Stigninger i afsætningspriser (eller reduktion af variable driftsomkostninger) vil give anledning til højere priser og *vice versa*. Desuden er det gennemsnitsbetragtninger, hvilket betyder, at for nogle fartøjssegmenter vil prisen være over gennemsnittet og for andre under. De beregnede priser fremgår af tabel 5.1. For sild skelnes der mellem priserne for rettigheder til fiskeri i Nordsøen, Skagerrak/Kattegat og Norskehavet, mens der for makrel er beregnet en samlet pris. Priser er beregnet for forskellige niveauer af henholdsvis renten og tidshorisonten. Højere rente medfører lavere pris, fordi fremtidig indtjening tillægges mindre værdi. Længere tidshorisont medfører højere pris. Betragtes en tidshorisont på 10 år er de beregnede priser omtrent på niveau med de handlede priser, der haves kendskab til. Prisen er højest for sild i Nordsøen i forhold til sild i Norskehavet og Skagerrak/Kattegat. Det skyldes de realiserede afsætningspriser og omkostninger i 2005. Derfor bør resultaterne vurderes med forbehold for eventuelle ændringer af afsætningspriser og omkostningerne. F.eks. er afsætningsprisen for atlantoskandisk sild de første fem måneder af 2006 ca. 44% over gennemsnittet for 2005.

Tabel 5.1. Beregnede kvotepriser på sild og makrel med forskellige forventninger til rente og tidshorisont (kr./kg.)

Rente\Tidshorisont	8 år	10 år	15 år
Sild i Nordsøen			
4%	10,09	12,15	16,66
6%	9,48	11,24	14,83
8%	8,94	10,44	13,32
Sild i Skagerrak/Kattegat			
4%	8,73	10,52	14,42
6%	8,21	9,73	12,84
8%	7,74	9,03	11,53
Sild i Norskehavet			
4%	8,48	10,21	14,00
6%	7,97	9,44	12,46
8%	7,51	8,77	11,19
Makrel (alle områder)¹			
4%	59,23	71,35	97,81
6%	55,68	65,99	87,09
8%	52,50	61,30	78,20

Anm: Beregningerne nedenfor er baseret for realiserede priser, omkostninger og kvoter i 2005.

Note: 1) Omfatter kvotefarvandene Nordsøen/Skagerrak/Kattegat, norsk farvand nord for 62°N og færøsk farvand.

Rente og tidshorisont er blot to af de mange elementer, som knytter sig til handel med rettighederne. Måske er tidshorisonten betragtelig kortere, værdien af fremtidige betalinger lavere, men der er produktionsmæssige omstændigheder, der gør, at den marginale omkostning ved at fange den øgede mængde er tilnærmelsesvis 0.

6. Den økonomiske situation for IOK-fartøjer

Indførelsen af IOK og de strukturmæssige tilpasninger i flåden har også haft betydning for fartøjernes økonomiske situation. Indtjeningsgrundlaget, dvs. rettigheder til fiskeri, er blevet ændret mærkbart for mange af de involverede aktører. I dette afsnit undersøges det, hvilke økonomiske effekter der er blevet observeret. Rentabilitet, aktiver (herunder fiskerirettigheder), gæld og fremmedfinansiering vil blive analyseret nærmere. Hidtil i rapporten har tilgangen knyttet sig stringent til fysiske fartøjsenheder, hvilket der slækkes lidt på nu. Regnskaberne der ligger til grund for nærværende analyse vedrører selskaber, hvor f.eks. udskiftning af fartøjer i årets løb kan forekomme.

Regnskaber er nu til rådighed for de to første år for IOK-ordningen på sild, 2003 og 2004. Som reference er regnskabsoplysninger fra 2000-2002 også blevet betragtet. Det er formålet i det efterfølgende at undersøge forholdene for fartøjer/selskaber, som er i ordningen ved udgangen af 2004.

Der er 48 fartøjer/selskaber som besidder kvoteandele pr. 1. januar 2005. Af disse haves 21 regnskaber fra 2003 og 22 regnskaber fra 2004 (fra Statistisk afd. på Fødevarerøkonomisk Institut).

Indledningsvis betragtes økonomien for fartøjer, der fisker med not og trawlere over 40 meter, hvor den dominerende del af fangsten ikke udgøres af industriarter ("trawl blandet"), se tabel 6.1. Fartøjer i disse to grupper har i hele perioden 2000-2005 deltaget i sildefiskeriet, og besidder i stigende grad hovedparten af rettighederne, jf. tabel 2.2. Der er ikke tilstrækkelig data til at beskrive de resterende fartøjsgrupper af hensyn til beskyttelse af selskabernes anonymitet. Afsætningspriser er inkluderet i tabel 6.1 for sild, makrel og de vigtigste industriarter. Det fremgår, at afsætningsprisen for sild er faldet i 2003 og 2004, for industriarter er prisen højest i 2003, men falder igen i 2004 til niveauet i perioden 2000-2002. For makrel stiger prisen mærkbart i 2004. Afsætningspriserne har naturligvis indflydelse på værdierne af de økonomiske indikatorer. Ligeledes afspejler resultaterne forskellig fangstgrundlag fra år til år – bestande og kvoter varierer. Det skal bemærkes, at værdierne, der angives i tabellerne i dette afsnit, er gennemsnitsværdier, og at det ikke nødvendigvis er præcis de samme fartøjer, som er med fra år til år.

For fartøjerne i gruppen Trawl blandet > 40m falder det gennemsnitlige bruttooverskud (*f*) i 2003 og 2004 i forhold til tidligere år. Fangstværdien er dog i 2004 højere end tidligere, men højere driftsomkostninger og lønomkostninger, trækker nedad i bruttooverskuddet. Det fremgår ydermere, at de gennemsnitlige aktiver stiger. I 2004 er aktiverne næsten fordoblet i forhold til niveauet for 2000-2002. Store investeringer i 2004 giver anledning til højere afskrivninger. Bruttooverskuddet efter at afskrivninger (*h*) er fratrasket ender under nul for denne gruppe i 2004. Rentabiliteten angiver bruttooverskuddet i forhold til størrelsen af kapitalapparatet (aktiver totalt), og er et mål for afkastningsraten af den investerede kapital. Den markante forøgelse af kapitalen medfører en lavere rentabilitet. Investeringer og finansiering vil blive nærmere belyst i det følgende.

Tabel 6.1. Økonomiske indikatorer pr. fartøj (1.000 kr.), der besidder kvoteandel 1. januar 2005

<i>Gennemsnit</i>	<i>2000-2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
<i>Trawl blandet > 40m</i>			
a) Fangstværdi	12.901	11.496	14.206
b) Driftsomkostninger ekskl. Afskrivninger	4.574	5.207	7.173
c) Indtjeningsevne (a-b)	8.327	6.289	7.033
d) Lønudgift	3.159	2.609	3.400
e) Beregnet vederlag til driftsherren	483	370	608
f) Bruttooverskud før renter og afskrivninger (c-d-e)	4.685	3.310	3.025
g) Afskrivning på fiskeriaktiver	2.583	2.159	3.226
h) Bruttooverskud før renter (f-g)	2.102	1.151	-201
i) Aktiver, ultimo	27.063	30.356	53.254
j) Rentabilitet (f/i)	17%	11%	6%
<i>Notfartøjer</i>			
a) Fangstværdi	25.789	27.596	30.761
b) Driftsomkostninger ekskl. Afskrivninger	9.364	10.978	10.772
c) Indtjeningsevne (a-b)	16.426	16.618	19.989
d) Lønudgift	7.686	7.948	8.899
e) Beregnet vederlag til driftsherren	0	0	0
f) Bruttooverskud før renter og afskrivninger (c-d-e)	8.739	8.670	11.091
g) Afskrivning på fiskeriaktiver	3.452	4.632	4.688
h) Bruttooverskud før renter (f-g)	5.288	4.038	6.402
i) Aktiver, ultimo	53.800	94.984	94.021
j) Rentabilitet (f/i)	16%	9%	12%
<i>Afsætningspriser (alle områder) kr./kg.</i>			
Sild	1,93	1,84	1,75
Makrel	5,85	5,23	8,09
Tobis	0,72	0,80	0,70
Sperling	0,75	0,83	0,73
Brisling	0,81	0,90	0,76

Anm: Værdierne er beregnet fra de til rådighed værende regnskaber og dækker altså ikke alle fartøjer inden for de respektive grupper. Tallene giver nogle indikationer snarere end en fuld beskrivelse af de faktiske omstændigheder.

Notfartøjerne øger både deres gennemsnitlige indtjeningsevne og bruttooverskud (f) i 2003 og 2004 i forhold til niveauet i 2000-2002. De gennemsnitlige aktiver stiger i 2003 med ca. 76% i forhold til 2000-2002 og forbliver omtrent på det samme niveau i 2004. Det ses også på rentabiliteten, som er lavere i disse år sammenlignet med tidligere. Rentabiliteten stiger dog fra 9% 2003 til 12% i 2004. Den høje pris på makrel i 2004 har haft indflydelse på resultatet. Omkring 90% af fangstværdien for notfartøjerne stammer fra sild eller makrel.

Tabel 6.2 nedenfor svarer til tabel 6.1 og vedrører fartøjer, der initialt var omfattet ordningen, dvs. havde kvoteandel på sild 1. januar 2003, men ikke har kvoteandel pr. 1. januar 2005. Fartøjerne er grupperet som trawlere 24-40m og fartøjer >40m (trawlere og noter).

Tabel 6.2. Økonomiske indikatorer pr. fartøj (1.000 kr.), der ikke besidder kvoteandel 1. januar 2005, men gjorde initialt

Gennemsnit	2000-2002	2003	2004
<i>Trawlere 24-40m</i>			
a) Fangstværdi	7.523	4.792	5.123
b) Driftsomkostninger ekskl. Afskrivninger	3.636	3.021	2.983
c) Indtjeningsevne (a-b)	3.887	1.770	2.140
d) Lønudgift	2.076	1.443	1.464
e) Beregnet vederlag til driftsherren	397	297	325
f) Bruttooverskud før renter og afskrivninger (c-d-e)	1.414	31	352
g) Afskrivning på fiskeriaktiver	1.074	904	945
h) Bruttooverskud før renter (f-g)	340	-874	-594
i) Aktiver, ultimo	11.968	10.634	9.619
j) Rentabilitet (f/i)	12%	0%	4%
<i>Fartøjer > 40m (trawlere og noter)</i>			
a) Fangstværdi	14.529	10.389	9.761
b) Driftsomkostninger ekskl. Afskrivninger	5.860	5.279	4.388
c) Indtjeningsevne (a-b)	8.668	5.109	5.373
d) Lønudgift	4.083	2.969	2.836
e) Beregnet vederlag til driftsherren	205	229	178
f) Bruttooverskud før renter og afskrivninger (c-d-e)	4.380	1.911	2.358
g) Afskrivning på fiskeriaktiver	2.029	1.962	1.713
h) Bruttooverskud før renter (f-g)	2.352	-51	645
i) Aktiver, ultimo	22.259	22.374	25.539
j) Rentabilitet (f/i)	20%	9%	9%

Anm: Værdierne er beregnet fra de til rådighed værende regnskaber og dækker altså ikke alle fartøjer inden for de respektive grupper. Tallene giver nogle indikationer snarere end en fuld beskrivelse af de faktiske omstændigheder.

Begge grupper i tabel 6.2 ser ud til at opleve et fald i rentabiliteten i 2003 og 2004, sammenlignet med 2000-2002. Aktiverne ændres ikke i samme omfang, som det var tilfældet for fartøjerne i tabel 6.1, og tilbagegangen kan henføres til lavere fangstværdi

og som følge deraf lavere bruttooverskud. Fartøjerne i tabel 6.2 omfatter fartøjer, der koncentrerer fiskeriet omkring industrifiskeriet, jf. opdelingen i tabel 3.4. De forringede resultater i 2003 og 2004 kan relateres til dårlige forhold i industrifiskeriet. Til sammenligning var både 2000, 2001 og 2002 år med store forekomster og landinger af industrifisk, i særdeleshed tobis.

I forbindelse med at kvoterne er blevet koncentreret på færre og større fartøjer, siden indførslen af IOK på sild i 2003, er der blevet investeret store summer i fiskeriet. Tabel 6.3 viser udviklingen i investeringer i 2003 og 2004 i forhold til niveauet for 2000-2002. Det ses, at i begge fartøjsgrupper er investeringer steget markant. For trawlere er investeringerne ca. 7-doblet og for noter er de næsten 5-doblet.

Tabel 6.3. Gennemsnitlige investeringer for fartøjer der besidder kvoteandel 1. januar 2005 (indekseret, 100=niveau i 2000-2002)

<i>Investeringsniveau</i>	<i>2000-2002</i>	<i>2003-2004</i>
Trawl blandet >40m	100	694
Notfartøjer	100	486

Anm: Værdierne er beregnet fra de til rådighed værende regnskaber og dækker altså ikke alle fartøjer inden for de respektive grupper. Tallene giver nogle indikationer snarere end en fuld beskrivelse af de faktiske omstændigheder.

Billedet, der tegnes i tabel 6.3, afspejler store investeringer i fartøjer og materiel, samt ikke mindst fiskerirettigheder. Tabel 6.4 nedenfor viser, hvordan investeringerne fordeles på forskellige kategorier for henholdsvis perioden 2000-2002 og 2003-2004. I begge fartøjsgrupper udgør fiskerirettigheder det største investeringsobjekt efter indførelsen af IOK på sild. For trawl blandet >40m udgjorde fiskerirettighederne 44% af de samlede investeringer i 2003 og 2004, men de for noter udgjorde hele 58%. Dette skal ses i lyset af forøgelsen af de samlede investeringer. Investeringer i fartøj, skrog mm 4-dobles for trawl blandet >40m og fordobles for noter, fra 2000-2002 til 2003-2004.

Analysen viser selv sagt, at fartøjer med IOK på sild har foretaget store investeringer og forøget deres aktiver. I det følgende belyses det, hvilken betydning det har haft for finansieringsstrukturen, herunder hvor stor grad af fremmedfinansiering selskaberne er baseret på. I et balanceret regnskab er aktiver=passiver. Passiver består af gæld og egenkapital. Graden af fremmedfinansiering (gældsprocenten) kan således beregnes som:

$$Gældsprocent = 100 * \frac{gæld}{aktiver}.$$

Tabel 6.4. Fordeling af investeringer for fartøjer der besidder kvoteandel 1. januar 2005 (%)

	2000-2002	2003-2004
<i>Trawl blandet >40m</i>		
- Investering i fartøj, skrog m.m.	53	34
- Investering i Fiskerirettigheder	0	44
- Investering, Andet	<u>47</u>	<u>22</u>
I alt	100	100
<i>Notfartøjer</i>		
- Investering i fartøj, skrog m.m.	67	28
- Investering i Fiskerirettigheder	0	58
- Investering, Andet	<u>33</u>	<u>14</u>
I alt	100	100

Anm: Værdierne er beregnet fra de til rådighed værende regnskaber og dækker altså ikke alle fartøjer inden for de respektive grupper. Tallene giver nogle indikationer snarere end en fuld beskrivelse af de faktiske omstændigheder.

Den gennemsnitlige gældsprocent for fartøjer med sildekvoter 1. januar 2005 er angivet i tabel 6.5. Der skelnes imellem trawl blandet >40m, noter og andre fartøjer.

Tabel 6.5. Gennemsnitlig gældsprocent for fartøjer der besidder kvoteandel 1. januar 2005 (%)

	2000-2002	2003	2004
Trawl blandet >40m	75	65	81
Notfartøjer	47	45	74
Andre fartøjer	67	63	61

Anm: Værdierne er beregnet fra de til rådighed værende regnskaber og dækker altså ikke alle fartøjer inden for de respektive grupper. Tallene giver nogle indikationer snarere end en fuld beskrivelse af de faktiske omstændigheder.

Med undtagelse af gruppen "andre fartøjer" er gældsprocenten især steget i 2004, hvor også de største investeringer har fundet sted. Samlet set betyder det, at egenkapitalen ikke er vokset i takt med øget gæld til finansiering af investeringerne.

Der synes at kunne identificeres tre typer af fartøjer: 1) Fartøjer med store investeringer i 2003 og 2004, bl.a. i rettigheder, 2) fartøjer med moderate eller mindre investeringer i 2003 og 2004 (investeringer hvis omfang generelt ikke afviger mærkbart fra tidligere år), og 3) fartøjer som afhænder rettigheder.

Fartøjer af type 1 har en høj gældsprocent, der i flere tilfælde er mere end fordoblet i 2003 og 2004 i forhold til 2000-2002. Der er også eksempler på at gældsprocenten er over 100%. Dette betyder, at gælden overstiger værdien af aktiverne, hvilket medfører at fartøjet/selskabet opererer med negativ egenkapital. For fartøjer af type 2 har der generelt ikke i 2003 og 2004 været store ændringer i gældsprocenten i forhold til tidli-

gere. Det betyder imidlertid ikke at disse fartøjer har omtrent den samme gældsprocent. Der er fartøjer med høje, middelhøje og lave gældsprocenter. Gældsprocenten for fartøjer af type 3 har heller ikke ændret sig markant. Der er et par eksempler på at gældsprocenten er faldet.

7. Konklusion

Indførelsen af individuelle omsættelige kvoter på sild har påvirket den strukturelle tilpasning i fiskeriet. Ordningen trådte i kraft 1. januar 2003 og den nærværende evaluering vedrører årene 2003, 2004 og 2005.

Ordningen startede ud med 95 fartøjer, som fik tilknyttet kvoteandel pr. 1. januar 2003. Den 1. januar 2006 var kvoterettighederne samlet på 40 fartøjer. Fartøjerne er i gennemsnit blevet yngre, større og har et større fangstpotentiale. Nødvendigheden heraf kan relateres til, at dele af andre nationers pelagiske flåder, som danske fiskere konkurrerer med, består af endnu større fartøjer end de danske. De største strukturelle tilpasninger hidtil fandt sted i 2004. Usikkerhed omkring reguleringen af makrelfiskeriet og udsigten til at blive tildelt rettigheder, der kan overføres mellem fartøjer kan have haft den effekt, at en ophobning fandt sted. Udvidelsen af mulighederne for at overføre makrelkvoterne medio 2004 udløste således umiddelbart en omstrukturering. Det ser nu ud til, at sildeflåden er ved at stabilisere sig på et nyt niveau.

Størsteparten af kvoterne er blevet samlet på fartøjer over 40 meter. Kvoterne på atlantisk sild samt sild i Nordsøen og Skagerrak besiddes nu af fartøjer over 24 meter, mens fartøjer under 24 meter næsten udelukkende har sildekvoter i Kattegat og Limfjorden. Fartøjerne under ordningen er generelt blevet mere specialiserede. For fartøjerne under 24 meter, stammer gennemsnitligt ca. 64 % af fangstværdien fra landinger af sild, mens den resterende del udgøres af industrifisk og demersale konsumfisk. Fartøjerne mellem 24 og 40 meter driver foruden sildefiskeri også industrifiskeri og i mindre grad makrelfiskeri. Fartøjerne over 40 meter udfører derimod et målrettet fiskeri efter makrel og sild og i mindre grad industrifiskeri.

Der observeres også en tendens til, at fartøjer, som forlader IOK-ordningen, men fortsat er aktive, søger over i et mere rent industrifiskeri. Grundet den nuværende situation i industrifiskeriet er fremtiden imidlertid usikker for disse fartøjer.

Markedet for handel med sildekvoter er komplekst og adskillige elementer har indflydelse på, hvordan overdragelser finder sted. Det må konkluderes, at der ikke kan observeres et egentligt marked og prisdannelse for IOK på sild alene. Indtjeningsgrundlaget for de involverede fartøjer udgøres primært af makrel-, silde- og industrifiskeri,

og rammerne for disse fiskerier, i form af regulering, har resulteret i et mindre gennemskueligt marked, hvor makrel-, silde- og industrirettigheder omsættes i handler sammen med kapacitet og selve fartøjerne. Hertil kommer at reguleringen med havdage kan øve indflydelse på visse fartøjers muligheder. Priserne på rettigheder indenfor silde- og makrelfiskeriet er observeret til ca. 10 kr./kg. for sild og 70-75 kr./kg. for makrel. Dette er i overensstemmelse priser beregnet ved en "skyggeprisberegning", som angiver nutidsværdien af en øget fangst i indeværende år og hvert år fremover, med en investeringshorisont på ca. 10 år.

Den ønskede konsekvens af at implementere et IOK system er blandt andet en tilpasning af kapaciteten i det aktuelle fiskeri, der vil medføre et højere økonomisk udbytte af ressourcerne og fremme et fremtidigt bæredygtigt fiskeri.

IOK-ordningen har medført en strukturel tilpasning i sildefiskeriet og til dels også i makrel- og industrifiskeriet. Store investeringer både i fartøjer, materiel og fiskerirettigheder fandt sted i ordningens to første år, 2003 og 2004. Det er især de store fartøjer som har investeret store summer. For notfartøjer er det gennemsnitlige bruttooverskud steget i 2004 sammenlignet med tidligere. Andre trawlere >40m har lavere bruttooverskud. For begge fartøjsgrupper gælder det, at investeringer har medført stigninger i værdien af aktiverne. Investeringsniveauet fra 2000-2002 til 2003-2004 stiger med 5 til 7 gange, og de samlede aktiver stiger fra 2000-2002 til ultimo 2004 med op til 100%. Derfor er afkastet på den investerede kapital (rentabiliteten) faldet i 2003 og 2004 sammenlignet med niveauet i 2000-2002. Dette er forventeligt, idet investeringerne naturligvis har længere tidshorisont end 1-2 år. Endelig ser det ud til, at for de fartøjer som står for den dominerende part af sildefiskeriet, er den gennemsnitlige grad af fremmedfinansiering steget. For nogle selskaber overgår gælden endda værdien af aktiverne, således at de opererer med negativ egenkapital.